

Visie vooraf

Een jaar later ...

Op Prinsjesdag presenteert het kabinet de begroting voor 2010. Het zal een hele andere dag worden dan in september 2008. Toen was het kabinet nog uiterst optimistisch over de vooruitzichten. De Nederlandse economie stond er goed voor, het komende jaar zou naar verwachting een matige groei laten zien en de overheidsfinanciën vertoonden een bescheiden overschot.

Nu, een jaar later, herstelt de Nederlandse economie zich moeizaam van de klappen die zij vanaf de tweede helft van 2008 heeft opgelopen. De begroting vertoont inmiddels een gat van circa 4½% van het bruto binnenlands product, een tekort dat naar verwachting volgend jaar zal oplopen tot ruim 6%. De staatsschuld is nog veel scherper opgelopen als gevolg van de omvangrijke steunoperaties voor de in problemen geraakte banken.

Het goede nieuws is dat de wereldeconomie tekenen van enig herstel vertoont. Dat herstel zal zeker ook een positieve uitwerking hebben op de Nederlandse economie. Het zal jaren vergen voordat de opgetreden krimp weer is ingelopen. Tienduizenden mensen in ons land zijn hun baan kwijtgeraakt en de werkloosheid zal tot ver in 2010 een opwaartse trend laten zien.

Als het conjunctuurherstel eenmaal heeft postgevat zal een begin moeten worden gemaakt met het weer op orde brengen van de overheidsfinanciën. De stijging van de staatsschuld zal deels weer kunnen worden teruggedraaid als de steunmaatregelen kunnen worden afgebouwd. Op wat langere termijn zal de staat de door haar overgenomen banken weer kunnen verkopen. Maar de vergrijzing, die door alle hectiek in het debat wat naar de achtergrond was gedrongen, gaat ondertussen gestaag door en zal tot oplopende druk op de begroting leiden.

Het overheidstekort zal dan ook met kracht moeten worden teruggedrongen willen de overheidsfinanciën op termijn houdbaar blijven. Dit is een heroïsche opgave, zoals verderop in dit Kwartaalbericht wordt uiteengezet. Pijnlijke maatregelen kunnen niet worden vermeden, hetgeen het kabinet in de aanloop naar de parlementsverkiezingen, die uiterlijk in 2011 zullen plaatsvinden, voor grote uitdagingen stelt.

Een belangrijke te leren les is wel dat de overheid in voorspoedige tijden ambitieuzer moet zijn ten aanzien van de overheidsbegroting. Die behoort dan een stevig overschot te vertonen, want in tijden van groeivertraging blijkt keer op keer dat de Nederlandse overheidsfinanciën zeer conjunctuurgevoelig zijn. Om deze problemen in de toekomst te voorkomen, moeten de begrotingsregels voor de komende kabinetsperiode verder worden aangescherpt. Ook moet bij een nieuw kabinet worden teruggekeerd naar aanmerkelijk behoedzamer uitgangspunten ten aanzien van belangrijke grootheden als groei en energieprijzen. Al te gemakkelijk rekent een kabinet zich rijk.

Deze les had overigens al uit de vorige laagconjunctuur moeten worden getrokken. Maar ook ditmaal kan een deel van de begrotingsproblematiek worden toegeschreven aan een te zonnige kijk op de overheidsfinanciën. Lang niet alle problemen zijn uit de financiële crisis ontstaan.

Wim Boonstra
W.W.Boonstra@rn.rabobank.nl